
Arkivsak-dok. 21/08060-4

Saksgang	Møtedato	Saksnr
Fylkesrådet	08.06.2021	179/21

Høringsvar NOU 2021:6 Myndighetenes håndtering av koronapandemien

Innstilling:

Høringsuttalelse:

Økonomiske konsekvenser av pandemien for TFFK

Regjeringen signaliserte tidlig at kommunal sektor skulle kompenseres for merutgifter/inntektstap i forbindelse med pandemien. Dette var et positivt signal som bidro til mer ro i den økonomiske planleggingen til fylkeskommunene.

Det økonomiske opplegget for samferdselssektoren har i særdeleshet fungert godt, med løpende kompensasjoner, sikring av likviditetsnivået til transportørselskapene og et tilnærmet 1:1-forhold mellom økonomisk tap og kompensasjonsordning. Dette har bidratt til at TFFK har vært i stand til å opprettholde tjenestetilbud.

Manglende signaler og kompensasjonsordning for tannhelse har tilsvarende vært en svak faktor i håndteringen av den fylkeskommunale økonomien. Her ble det skapt økonomisk usikkerhet for TFFK. Spesielt med tanke på at TFFK er en viktig tjenestetilbyder for ikke-prioritert gruppe (voksne, betalende klientell). Tjenestetilbudet i fylket er dimensjonert for å ivareta hele befolkningen og finansieringen fra betalende klientell er en viktig komponent i den totale finansieringen av tannhelsetjenesten i TFFK.

Generelt har detaljert informasjon rundt kompensasjonsordningene til fylkeskommunene blitt gitt ved revidert nasjonalbudsjett og statsbudsjettframleggelsene og tilhørende tilleggsproposisjoner. Det kunne vært ønskelig med hyppigere signaler om innretning på kompensasjonsordningene. Spesielt gjelder det i forhold til at deler av kompensasjonen i 2020 ble gitt i form av en lavere fylkeskommunal deflator enn faktisk kompensert i rammetilskudd. Dette er utfordrende for fylkeskommunene å realisere i løpet av et budsjettår. Tidlige signaler – også utenfor de normale proposisjonene – om endring av deflator som en del av kompensasjonsordningen ville bidratt til å skape større stabilitet i økonomistyringen til fylkeskommunene.

Det synes å ha oppstått noe omfordeling mellom fylkeskommunene i 2020. TFFK sin klare forventning er at dette utlignes i løpet av 2021. En krisesituasjon er ikke et tidspunkt for å starte omfordelingsarbeid mellom fylkeskommunene, selv ikke utilsiktet. KMD signaliserer at

makrorammer har blitt korrekt kompensert, men TFFK mener at dette må utlignes også mellom de enkelte fylkeskommuner.

Rapporteringsbyrden i pandemien har vært stor. TFFK er godt fornøyd med at rapporteringen i løpet av året har blitt kanalisert gjennom KS. Det er viktig læring fra pandemisituasjonen at koordinering av informasjonsinnhenting fra KS var et grep som bidro til å forenkle rapporteringen. I eventuelle fremtidige kriser bør KS tidlig kobles inn i arbeidet.

Generelt kan det også anføres at pandemien kommer på toppen av en fylkessammenslåing og endring i kommuneloven som i utgangspunktet ville gjort 2020 til et utfordrende år å drive økonomistyring uavhengig av øvrige faktorer. Med pandemien i tillegg ble dette en særdeles krevende oppgave i 2020.

Konsekvenser for samferdsel

I starten av pandemien ble det bedt om rapportering på status samfunnskritiske funksjoner kollektiv og veg, samt situasjonsrapportering på kollektiv og veg til Statsforvalteren (mars 2020). I den første tiden rapporterte Troms og Finnmark fylkeskommune tre dager i uken til samferdselsdepartementet (statusrapport), samt statusrapport til Statens vegvesen en dag i uken. I tillegg til dette ble det sendt situasjonsrapport til Statsforvalteren en dag i uken.

Summert opp ble det sendt ut fem rapporter som tok for seg status og situasjon innenfor kollektivtrafikk, veg og internt i vår organisasjon. Fram mot 2021 ble dette antallet redusert noe og hyppigheten er også redusert, men det er fortsatt viktig å påpeke følgende:

- Ressurser brukt på å rapportere ukentlig var betydelige. Også når alle tjenester ikke var nevneverdig berørt av pandemien.
- Det stilles spørsmålsteget med antallet rapporter og antallet mottakere.
- Trippel rapportering til både samferdselsdepartementet, Statsforvalteren og Statens vegvesen på enkelte punkter/tema innenfor kollektiv.

Pandemien førte til et økt trykk på å oppdatere planverk og kommunisere ut status til de som hadde behov for dette på statlig nivå. Med tiden som har gått siden utbruddet startet har også rapporteringsrutinene utviklet seg i positiv retning, men det er fortsatt en vei å gå. Det bør så langt det er mulig å samordne all kriserapportering, herunder status- og situasjonsrapportering under en felles paraply. Om dette hadde vært løst på en annen måte kunne kommuner, fylkeskommuner og andre hatt ett fast rapporteringspunkt, med faste intervaller.

Alle interessenter kunne med letthet forholdt seg til informasjon som kom inn til faste tidspunkt, og på denne måten styrt egen rapportering i forhold til dette «regimet». Dette ville også bety at kommuner og fylkeskommuner ville fått frigjort tid til å løse de utfordringer som følger med en pandemi på en bedre måte, og kilden til feil ville blitt betydelig redusert gjennom å kutte antall ledd rapporten skal igjennom før den ankommer sin destinasjon.

Det vises til i utredningen at Justis- og beredskapsdepartementet fikk oppgaven med å være «lederdepartement», som førte til en stor tilleggsoppgave med å «sammenstille og distribuere» all rapportering, en oppgave som var betydelig. En endring i nåværende rapporteringsregime bør være en fordel også for de som besitter en slik oppgave.

I utredningen kommer det fram hvilke erfaringer en del kommuner har gjort seg i forbindelse med kravene om rapportering. Viser til kap. 19, s. 237:

«Særlig i den første perioden var alle kravene til rapportering krevende for kommunene. I erfaringsnotat til Forvaltningskonferansen 2020 står det for eksempel at kommunene selv sier de har blitt møtt med «et hav av rapporteringskrav fra ulike virksomheter, noen ganger på samme temaer». Det samme kommer fram i DSB og Helsedirektoratets covid-19-evaluering av

fylkesmannen. Der står det at en del fylkesmenn meldte at kommunene i perioder ble «nedlesset» med krav til rapporteringer og spørsmål som til dels overlappet hverandre. Både tidspunkt for rapportering, korte frister, innhold og detaljeringsgrad har ifølge evalueringen vært utfordrende for kommunene».

Troms og Finnmark fylkeskommune kan kjenne seg igjen i noen av problemstillingene som framkommer i avsnittet, og ber i så henseende om at det gjøres et forsøk på å etablere bedre systemer for å få ned rapporteringstrykket når større kriser/hendelser inntreffer. Troms og Finnmark fylkeskommune går gjerne i dialog med den målsetting om å forbedre dagens ordning.

Systemet med nasjonale veiledere på fagtema (f.eks. kollektivtransport) ble oppfattet som samlende innenfor bransjen, når bransjen selv deltok i utarbeidelsen av disse. Likevel, når smittetrykket er veldig variabelt, bør det vær rom for mere lokale og regionale tiltaksnivåer. Noen ganger ble nasjonale føringer ansett som veldig uhensiktsmessig/urettferdig.

Alle beslutninger vedr. lokalt smittevern tilligger kommunen og da har kommune- og smittevernleger en sentral rolle. Det gir god koordinering lokalt og fungerer godt ift. lokal kollektivtrafikk ift. evt. anbefaling/påbud om munnbind. Imidlertid vil mer regionale kollektivlinjer (over kommunegrensene) kreve at kommunene samordner, evt. med «hjelp» fra fylkeslegen. Slik samordning fra Fylkeslegen har vært veldig variabel/uforutsigbar. Slike regionale samband på hurtigbåt og buss har til dels store passasjertall og har derfor en viss smittevernmessig betydning i regionen. Et alternativ kan være at fylkeskommunen får myndighet til å påby munnbind på regionale kollektivtilbud.

Det synes ikke å være et system for testing av personell i samfunnskritiske funksjoner (som f.eks. båtmannskaper). De må stille i samme rekke som alle andre og dette skaper forsinkelser og kanselleringer når smittesituasjonen og karantene rammer mange.

Konsekvenser for tannhelse

Fylkeskommunen slutter seg i stor grad til hvordan NOU 2021:6 beskriver håndtering av Covid-19 pandemien opp mot tannhelsetjenesten.

Det må allikevel påpekes at Fylkeskommunen og drift av tannhelsetjenester i landet er lite omtalt. NOU-en beskriver i liten grad hvordan pandemien har påvirket og hvilke konsekvenser den har gitt, og kan forventes å gi fremover, knyttet til etterslep på behandling av pasienter og levering av tannhelsetjenester i kommunene.

Tannhelsetjenesten i fylkene har et sørge for ansvar for å gi et kvalitativt godt tilbud til hele befolkningen i alle landets kommuner.

Den 12. mars ble det første gang varslet inngripende tiltak. På side 128 i NOU fremkommer det at først 15. mars utvidet Helsedirektoratet listen over virksomheter som måtte stenge ned. Da ble også tannhelsetjenester inkludert. Fylkesrådet i Troms og Finnmark hadde allerede den 12. mars inkludert tannhelsetjenesten i sin nedstenging av tjenestetilbud til befolkningen i fylket. Dette viser hvordan fylkene selv i starten av pandemien tok grep og styrte over sin virksomhet og tjenestetilbud utfra de smittevernråd som ble gitt. Utydelige linjer mellom hvem som har ansvar og myndighet for hvilket tjenestetilbud tannhelsetjenesten kan gi, gitt det smittervern faglige rådene som er gitt, er krevende for fylkeskommunen som organisasjon.

Den offentlige Tannhelsetjenesten i de ulike fylkene ble tidlig i pandemien gitt i oppdrag om å opprette et antall beredskapsklinikker i fylket. Disse skulle behandle pasienter med påvist eller mistenkt smitte og ta hånd om pasienter som normalt ble behandlet innenfor både privat og offentlig sektor. Troms og Finnmark opprettet 11 slike klinikker fra Kirkenes til Harstad. Dette er lite omtalt i NOU-en men anses som et viktig beredskap.

Det ble tidlig klart at smittevernustyr kunne bli en kritisk faktor for å opprettholde et forsvarlig tilbud også innenfor tannhelsetjenesten. Det er i NOU-en beskrevet at Tannlegeforeningen har spilt inn til kommisjonen at mangelen på smittevernustyr var belastende i tjenestene. Tannhelsetjenesten i Troms og Finnmark fylkeskommune leverte inn data (jfr pkt 11.3.2) på lagerbeholdning og forventet behov den første perioden i pandemien. Disse data ble levert på skjema i Altinn. Det kom ikke på det tidspunkt noe informasjon tilbake om muligheten for å bli tildelt smittevernustyr eller hvem som håndterte fordelingen. Den informasjonen kom etter hvert.

NOU-en beskriver hvordan statsforvalteren aktivt hadde en dialog med kommunehelsetjenesten gjennom pandemien. Denne regelmessige dialogen var fraværende mot Tannhelsetjenesten som også leverer helsetjenester lokalt og i svært mange av fylkets kommuner. En tett dialog på et tidlig stadium mellom statsforvalteren, den kommunale helsetjenesten og tannhelsetjenesten i fylket ville styrket samspillet. Denne dialogen er i dag bedre.

Tannhelsetjenesten har en god geografisk spredning på sine klinikker. Fra klinikkene skal den offentlige tannhelsetjenesten utover det å gi behandling til pasientene på klinikkene og gi et forebyggende, oppsøkende og regelmessig tilbud, jfr Tannhelsetjenesteloven Kap 1. For å ivareta dette må personell fra klinikkene reise ut i kommunene på institusjoner. Begrensinger som at personell ikke skal krysse kommunegrensener hindrer at tjenesten og tilbudet blir like godt i alle kommuner.

NOU-en beskriver på side 338 at nedgangen for pasienter som har vært i kontakt med tannhelsetjenesten har vært på 25 prosent. Prosenten er nok ikke så høy for Troms og Finnmark, men et etterslep på behandling av de prioriterte gruppene vil få konsekvenser med lavere pasientinntekter og et dårligere tilbud til den voksne betalende delen av befolkningen. Dette er kanskje særlig fremtredende i Troms og Finnmark hvor det ikke er etablert et privat tannlegetilbud i store deler av fylket.

Konsekvenser for næring og kompetanse

Troms og Finnmark fylkeskommune slutter seg til beskrivelsen som er gitt i NOU-en, den gir et realistisk bilde av situasjonen som oppstod og som vedvarte.

Av supplerende erfaringer som bør vurderes i det videre, nevner vi at fylkeskommunene har skoler i flere kommuner. Det ville vært til stor hjelp om statsforvalteren i større grad koordinerer informasjon om smittesituasjonen som kommer fra de ulike kommunene til fylkeskommunen som skoleeier.

Troms og Finnmark påpeker at mangelen på regionale utviklingsmidler gjør det vanskelig også under pandemien å sette inn strategisk regionale tiltak.

Konsekvenser for kulturliv, idrett og frivillighet

Troms og Finnmark fylkeskommune har i hele perioden holdt seg godt orientert om konsekvenser av pandemien i de ulike nettverk, som i de frivillige organisasjoner (som idretten, musikk, friluftsliv), kulturinstitusjoner (museer, HT mm), kommunale kulturtjenester som kino, bibliotek mm. Denne kunnskapen har vært aktivt kommunisert til fylkesråd og ikke minst nasjonalt, i møter med kulturdepartement mfl. Dette gjelder også problemstillinger knyttet til om de ulike stimuleringsordningene har truffet godt for aktører i fylket, noe de for øvrig ikke har gjort.

NOU 2021:6 Beskriver til en viss grad hvordan kulturliv, idrett og frivillighet ble særlig hardt rammet av nedstengningen av samfunnet. Den beskriver i mindre grad konsekvensene for kulturliv, idrett og frivillighet, men den sier samtidig at det er for tidlig å konkludere om langsiktige konsekvenser totalt sett.

NOU 2021:6 beskriver ikke fylkeskommunenes rolle ovenfor kulturliv, idrett og frivillighet. Troms og Finnmark fylkeskommune gikk tidlig ut og formidlet at tilskudd for tiltak som ikke ble gjennomført pga pandemien skulle beholdes av aktørene inn kulturliv, idrett og friluftsliv. Dette for å gi en trygghet og vise tillitt, slikt at vi har et rikt kulturliv etter pandemien. Denne holdningen har vært gjennomgående i løpet av pandemien.

NOU 2021:6 beskriver at pandemien har påvirket fylkeskommunenes inntekter og utgifter, men er ikke spesifikke på fylkeskommunens tjenester og virkemidler innen fagområdene kultur, idrett, friluftsliv og frivillighet. Hvordan Troms og Finnmark fylkeskommune har kommunisert ovenfor aktørene og til staten i løpet av pandemien er beskrevet over. For Troms og Finnmark fylkeskommune har pandemien også medført tap av inntekter knyttet til virksomheten med landsdelsmusikerordningen, men i dette har Troms og Finnmark fylkeskommune vært opptatt av at allerede inn-bookede frilansere skulle kunne ha en inntekt og bli prioritert. Honorar ble utbetalt uavhengig av om aktivitet ble gjennomført eller ikke, og Troms og Finnmark fylkeskommune har ikke benyttet seg av force majeure. Dette har også vært førende for hvordan Den Kulturelle skolesekken(DKS) har blitt fulgt opp i perioden. Troms og Finnmark fylkeskommune har gjennomgående vært opptatt av å vise en ansvarlighet ovenfor det frifeltet og små og sårbare miljøer da nasjonale, også da det har vist seg at nasjonale stimuleringsordninger har truffet dårlig.

I forbindelse med møte mellom kulturdepartementet og fylkeskommunene, om gjenåpning av kulturlivet, i april ettersendte fylkesråd Balto sine innspill.

Kulturlivet i Nord-Norge har noen utfordringer som gjør seg tyngre gjeldende enn resten av landet. Vår landsdel er preget av store avstander, spredt demografi, svakt næringsliv, og en stor andel internasjonal samhandling som en sentral del av vårt kulturliv. Stengte grenser har rammet kunst- og kulturproduksjon på tvers i Sápmi, Nordkalotten, Barents og Arktis hardt, og det tar tid å omstille og komme i gang med produksjon og aktivitet som normalt ville foregått på tvers. Full stopp for nasjonalt og internasjonalt reiseliv gir også store konsekvenser både for museene og for store arrangementer ala Midnight Sun Maraton, Riddu Riddu Festivála, Finnmarksløpet, Tromsø Internasjonale Filmfestival, Barents Spektakel og Insomniafestivalen. Med store avstander og spredt bosetting har vi sårbare bransjer. Pre-korona var landsdelen i en god prosess med å bygge bransjekompetanse i alle ledd, for eksempel innen film.

Inntektstap har preget hele feltet i hele landet. En garantiordning for arrangørenes økonomiske risiko, ville gjort feltet i stand til å planlegge for en rik kultursommer, og være klar til å snu seg på femøringen uansett smittesituasjon. Økonomisk risiko må ikke alene falle på arrangørene, med et så usikkert smittelandskap i kombinasjon med tydelige nasjonale oppfordringer om å holde hjulene i gang og skape aktivitet.

Pandemien har skapt en sponsortørke for kulturfeltet i nord. Et næringsliv som allerede før pandemien består av små og mellomstore bedrifter, har begrensede ressurser. Kulturlivet i nord er derfor i større grad avhengig av støtte fra det offentlige, og mange har 60% eller mer offentlig støtte.

Med bortfall av publikum, inntektssvikt og lite eller ingen sponsorstøtte, vil et bortfall av inntil 40% i budsjettene gjøre utgangspunktet for gjenåpningen svært vanskelig. Tiltak for å hjelpe aktørene i gang igjen er nødvendig.

Regjeringen har mulighet til å realisere mer treffsikre kompensasjons- og stimuleringsordninger ved å overføre deler av potten til lokale og regionale myndigheter som sitter tettere på kulturlivet. For eksempel stipend og arrangørstøtte.

Det er en sterk bekymring rundt konsekvenser for idretten og frivilligheten, spesielt med tanke på barn og unge. I Troms og Finnmark eier og drifter idrettslag i større grad egne anlegg sammenlignet med landsgjennomsnittet. Disse idrettslagene må kunne få kompensasjon.

Følgende tiltak ble foreslått:

- Overføre midler til fylkeskommunene for mer treffsikker fordeling av for eksempel stimuleringsmidler til aktivitet og stipendordninger.
- Det er behov for stimuleringsmidler til videre samhandling internasjonalt via digitale flater, slik at samarbeid og prosjekter kan finne nye former i rammen av fortløpende endringer i henhold til stengte grenser og til enhver tid gjeldende smittevern.
- Økte midler til ny kunstproduksjon.
- Vi trenger tilskuddsordninger som tar høyde for merkostnadene når avstand til kompetansen fordyrer all produksjon og arrangementsavvikling.
- Det er behov for ekstraordinære tiltak for å gjenoppbygge kompetanse og bransje til nivået før koronaen, samt for å stimulere til rekruttering til alle leverandørledd i bransjene.
- Kompensasjon for å imøtekomme institusjoner med særlig svakt nær-publikumsgrunnlag.
 - Innføre midlertidig garantiordning for arrangørfeltet, spesielt festivalarrangører som ikke får en avklart situasjon å forholde seg til i planleggingen.
 - Åpning av kompensasjonsordningene for at aktører med 60% eller mer offentlig støtte kan søke kompensasjon for inntektstap. Kompensasjonsordning for idretten må også på plass.

Pandemien har gjort store endringer i publikums vaner, og hele feltet opplever publikumsflukt. Det er behov for å bygge tillit til trygge opplevelser for at publikum skal vende tilbake til kinoene, teatrene, museene, festivalene, konsertene, fritidsaktivitetene, osv. Det blir behov for ekstra tiltak for å bygge nytt publikum og tiltak for å øke synlighet og tilgjengelighet av kulturtilbud som har ligget nede i lang tid.

Til slutt ønsker Troms og Finnmark fylkeskommune å oppfordre på det sterkeste at alle tiltak og ordninger må opprettholdes så lenge som det eksisterer smittevernsrestriksjoner. Risiko og økonomisk tap som følge av pålagte restriksjoner fra myndighetene, må kompenseres for gjennom hele pandemien.

31.05.2021

Bjørn Inge Mo
Fylkesrådsleder

Digitale vedlegg

Fagnotat

Bakgrunn

Regjeringen nedsatte 24.4.2020 en uavhengig kommisjon for å gjennomgå alle sider ved myndighetenes håndtering av koronapandemien. Kommisjonen ble ledet av professor emeritus Stener Kvinnsland. Dette arbeidet endte med NOU 2021:6 Myndighetenes håndtering av koronapandemien – Rapport fra Koronakommisjonen. Dokumentet som er levert er omfattende og over 450 sider. I tillegg til dette kommer et stort antall delrapporter og underrapporter

Opprinnelig frist for å komme med innspill var 31.5. Denne fristen var vanskelig å rekke. Departementet utsatte senere fristen for å levere høringsuttalelser til 17.6.

Saken er en høringssak, og regnes derfor som en sak der hasteparagrafen benyttes, siden frister for å lage saker til fylkestinget er passert vil fylkesrådsleder rapportere til fylkestingets på egnet måte jf kommuneloven §11-8.

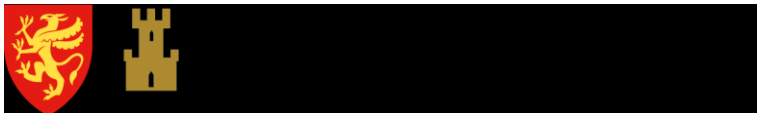
Beskrivelse

Regjeringen legger opp til en bred høring på et omfattende evalueringsarbeid. Troms og Finnmark fylkeskommune bergenser sitt høringsinnspill til å berøre følgende områder:

- Økonomiske og administrative konsekvenser
- Konsekvenser for samferdsel
- Konsekvenser for tannhelse
- Konsekvenser for kompetanse og næring
- Konsekvenser for kulturliv, idrett og frivillighet

Vurdering

Saken er en høring og har som sådan ingen umiddelbare konsekvenser. Saken rapporteres til fylkestinget i oktober jf kommuneloven §11-8.

SAKSPROTOKOLL

Arkivsak-dok. 21/08060

Behandlet av	Møtedato	Saknr
Fylkesrådet	08.06.2021	179/21
Fylkestinget	19.10.2021	

Hørings svar NOU 2021:6 Myndighetenes håndtering av koronapandemien

Fylkesrådet har behandlet saken i møte 08.06.2021 sak 179/21

Møtebehandling

Votering

Innstillingen enstemmig vedtatt.

Fylkesrådets vedtak:

Høringsuttalelse:

Økonomiske konsekvenser av pandemien for TFFK

Regjeringen signaliserte tidlig at kommunal sektor skulle kompenseres for merutgifter/inntektstap i forbindelse med pandemien. Dette var et positivt signal som bidro til mer ro i den økonomiske planleggingen til fylkeskommunene.

Det økonomiske opplegget for samferdselssektoren har i særdeleshet fungert godt, med løpende kompensasjoner, sikring av likviditetsnivået til transportørselskapene og et tilnærmet 1:1-forhold mellom økonomisk tap og kompensasjonsordning. Dette har bidratt til at TFFK har vært i stand til å opprettholde tjenestetilbud.

Manglende signaler og kompensasjonsordning for tannhelse har tilsvarende vært en svak faktor i håndteringen av den fylkeskommunale økonomien. Her ble det skapt økonomisk usikkerhet for TFFK. Spesielt med tanke på at TFFK er en viktig tjenestetilbyder for ikke-prioritert gruppe (voksne, betalende klientell). Tjenestetilbudet i fylket er dimensjonert for å ivareta hele befolkningen og finansieringen fra betalende klientell er en viktig komponent i den totale finansieringen av tannhelsetjenesten i TFFK.

Generelt har detaljert informasjon rundt kompensasjonsordningene til fylkeskommunene blitt gitt ved revidert nasjonalbudsjett og statsbudsjettframleggelsene og tilhørende tilleggsproposisjoner. Det kunne vært ønskelig med hyppigere signaler om innretning på kompensasjonsordningene. Spesielt gjelder det i forhold til at deler av kompensasjonen i 2020 ble gitt i form av en lavere fylkeskommunal deflator enn faktisk kompensert i rammetilskudd. Dette er utfordrende for fylkeskommunene å realisere i løpet av et budsjettår. Tidlige signaler – også utenfor de normale proposisjonene – om endring av deflator som en del av kompensasjonsordningen ville bidratt til å skape større stabilitet i økonomistyringen til fylkeskommunene.

Det synes å ha oppstått noe omfordeling mellom fylkeskommunene i 2020. TFFK sin klare forventning er at dette utlignes i løpet av 2021. En krisesituasjon er ikke et tidspunkt for å starte omfordelingsarbeid mellom fylkeskommunene, selv ikke utilsiktet. KMD signaliserer at makrorammer har blitt korrekt kompensert, men TFFK mener at dette må utlignes også mellom de enkelte fylkeskommuner.

Rapporteringsbyrden i pandemien har vært stor. TFFK er godt fornøyd med at rapporteringen i løpet av året har blitt kanalisert gjennom KS. Det er viktig læring fra pandemisituasjonen at koordinering av informasjonsinnhenting fra KS var et grep som bidro til å forenkle rapporteringen. I eventuelle fremtidige kriser bør KS tidlig kobles inn i arbeidet.

Generelt kan det også anføres at pandemien kommer på toppen av en fylkessammenslåing og endring i kommuneloven som i utgangspunktet ville gjort 2020 til et utfordrende år å drive økonomistyring uavhengig av øvrige faktorer. Med pandemien i tillegg ble dette en særdeles krevende oppgave i 2020.

Konsekvenser for samferdsel

I starten av pandemien ble det bedt om rapportering på status samfunnskritiske funksjoner kollektiv og veg, samt situasjonsrapportering på kollektiv og veg til Statsforvalteren (mars 2020). I den første tiden rapporterte Troms og Finnmark fylkeskommune tre dager i uken til samferdselsdepartementet (statusrapport), samt statusrapport til Statens vegvesen en dag i uken. I tillegg til dette ble det sendt situasjonsrapport til Statsforvalteren en dag i uken. Sommert opp ble det sendt ut fem rapporter som tok for seg status og situasjon innenfor kollektivtrafikk, veg og internt i vår organisasjon. Fram mot 2021 ble dette antallet redusert noe og hyppigheten er også redusert, men det er fortsatt viktig å påpeke følgende:

- Ressurser brukt på å rapportere ukentlig var betydelige. Også når alle tjenester ikke var nevneverdig berørt av pandemien.
- Det stilles spørsmålstegn med antallet rapporter og antallet mottakere.
- Trippel rapportering til både samferdselsdepartementet, Statsforvalteren og Statens vegvesen på enkelte punkter/tema innenfor kollektiv.

Pandemien førte til et økt trykk på å oppdatere planverk og kommunisere ut status til de som hadde behov for dette på statlig nivå. Med tiden som har gått siden utbruddet startet har også rapporteringsrutinene utviklet seg i positiv retning, men det er fortsatt en vei å gå. Det bør så langt det er mulig å samordne all kriserapportering, herunder status- og situasjonsrapportering under en felles paraply. Om dette hadde vært løst på en annen måte kunne kommuner, fylkeskommuner og andre hatt ett fast rapporteringspunkt, med faste intervaller. Alle interessenter kunne med letthet forholdt seg til informasjon som kom inn til faste tidspunkt, og på denne måten styrt egen rapportering i forhold til dette «regimet». Dette ville

også bety at kommuner og fylkeskommuner ville fått frigjort tid til å løse de utfordringer som følger med en pandemi på en bedre måte, og kilden til feil ville blitt betydelig redusert gjennom å kutte antall ledd rapporten skal igjennom før den ankommer sin destinasjon. Det vises til i utredningen at Justis- og beredskapsdepartementet fikk oppgaven med å være «lederdepartement», som førte til en stor tilleggsoppgave med å «sammenstille og distribuere» all rapportering, en oppgave som var betydelig. En endring i nåværende rapporteringsregime bør være en fordel også for de som besitter en slik oppgave. I utredningen kommer det fram hvilke erfaringer en del kommuner har gjort seg i forbindelse med kravene om rapportering. Viser til kap. 19, s. 237:

«Særlig i den første perioden var alle kravene til rapportering krevende for kommunene. I erfaringsnotat til Forvaltningskonferansen 2020 står det for eksempel at kommunene selv sier de har blitt møtt med «et hav av rapporteringskrav fra ulike virksomheter, noen ganger på samme temaer». Det samme kommer fram i DSB og Helsedirektoratets covid-19-evaluering av fylkesmannen. Der står det at en del fylkesmenn meldte at kommunene i perioder ble «nedlesset» med krav til rapporteringer og spørsmål som til dels overlappet hverandre. Både tidspunkt for rapportering, korte frister, innhold og detaljeringsgrad har ifølge evalueringen vært utfordrende for kommunene».

Troms og Finnmark fylkeskommune kan kjenne seg igjen i noen av problemstillingene som framkommer i avsnittet, og ber i så henseende om at det gjøres et forsøk på å etablere bedre systemer for å få ned rapporteringstrykket når større kriser/hendelser inntreffer. Troms og Finnmark fylkeskommune går gjerne i dialog med den målsetting om å forbedre dagens ordning.

Systemet med nasjonale veiledere på fagtema (f.eks. kollektivtransport) ble oppfattet som samlende innenfor bransjen, når bransjen selv deltok i utarbeidelsen av disse. Likevel, når smittetrykket er veldig variabelt, bør det vær rom for mere lokale og regionale tiltaksnivåer. Noen ganger ble nasjonale føringer ansett som veldig uhensiktsmessig/urettferdig.

Alle beslutninger vedr. lokalt smittevern tilligger kommunen og da har kommune- og smittevernleger en sentral rolle. Det gir god koordinering lokalt og fungerer godt ift. lokal kollektivtrafikk ift. evt. anbefaling/påbud om munnbind. Imidlertid vil mer regionale kollektivlinjer (over kommunegrensene) kreve at kommunene samordner, evt. med «hjelp» fra fylkeslegen. Slik samordning fra Fylkeslegen har vært veldig variabel/uforutsigbar. Slike regionale samband på hurtigbåt og buss har til dels store passasjertall og har derfor en viss smittevernmessig betydning i regionen. Et alternativ kan være at fylkeskommunen får myndighet til å påby munnbind på regionale kollektivtilbud.

Det synes ikke å være et system for testing av personell i samfunnskritiske funksjoner (som f.eks. båtmannskaper). De må stille i samme rekke som alle andre og dette skaper forsinkelser og kanselleringer når smittesituasjonen og karantene rammer mange.

Konsekvenser for tannhelse

Fylkeskommunen slutter seg i stor grad til hvordan NOU 2021:6 beskriver håndtering av Covid-19 pandemien opp mot tannhelsetjenesten.

Det må allikevel påpekes at Fylkeskommunen og drift av tannhelsetjenester i landet er lite omtalt. NOU-en beskriver i liten grad hvordan pandemien har påvirket og hvilke

konsekvenser den har gitt, og kan forventes å gi fremover, knyttet til etterslep på behandling av pasienter og levering av tannhelsetjenester i kommunene.

Tannhelsetjenesten i fylkene har et sørge for ansvar for å gi et kvalitativt godt tilbud til hele befolkningen i alle landets kommuner.

Den 12. mars ble det første gang varslet inngripende tiltak. På side 128 i NOU fremkommer det at først 15. mars utvidet Helsedirektoratet listen over virksomheter som måtte stenge ned. Da ble også tannhelsetjenester inkludert. Fylkesrådet i Troms og Finnmark hadde allerede den 12. mars inkludert tannhelsetjenesten i sin nedstenging av tjenestetilbud til befolkningen i fylket. Dette viser hvordan fylkene selv i starten av pandemien tok grep og styrte over sin virksomhet og tjenestetilbud utfra de smittevernråd som ble gitt. Utydelige linjer mellom hvem som har ansvar og myndighet for hvilket tjenestetilbud tannhelsetjenesten kan gi, gitt det smittervernfarene rådene som er gitt, er krevende for fylkeskommunen som organisasjon.

Den offentlige Tannhelsetjenesten i de ulike fylkene ble tidlig i pandemien gitt i oppdrag om å opprette et antall beredskapsklinikker i fylket. Disse skulle behandle pasienter med påvist eller mistenkt smitte og ta hånd om pasienter som normalt ble behandlet innenfor både privat og offentlig sektor. Troms og Finnmark opprettet 11 slike klinikker fra Kirkenes til Harstad. Dette er lite omtalt i NOU-en men anses som et viktig beredskap.

Det ble tidlig klart at smittevernutstyr kunne bli en kritisk faktor for å opprettholde et forsvarlig tilbud også innenfor tannhelsetjenesten. Det er i NOU-en beskrevet at Tannlegeforeningen har spilt inn til kommisjonen at mangelen på smittevernutstyr var belastende i tjenestene. Tannhelsetjenesten i Troms og Finnmark fylkeskommune leverte inn data (jfr pkt 11.3.2) på lagerbeholdning og forventet behov den første perioden i pandemien. Disse data ble levert på skjema i Altinn. Det kom ikke på det tidspunkt noe informasjon tilbake om muligheten for å bli tildelt smittevernutstyr eller hvem som håndterte fordelingen. Den informasjonen kom etter hvert.

NOU-en beskriver hvordan statsforvalteren aktivt hadde en dialog med kommunehelsetjenesten gjennom pandemien. Denne regelmessige dialogen var fraværende mot Tannhelsetjenesten som også leverer helsetjenester lokalt og i svært mange av fylkets kommuner. En tett dialog på et tidlig stadium mellom statsforvalteren, den kommunale helsetjenesten og tannhelsetjenesten i fylket ville styrket samspillet. Denne dialogen er i dag bedre.

Tannhelsetjenesten har en god geografisk spredning på sine klinikker. Fra klinikkene skal den offentlige tannhelsetjenesten utover det å gi behandling til pasientene på klinikkene og gi et forebyggende, oppsøkende og regelmessig tilbud, jfr Tannhelsetjenesteloven Kap 1. For å ivareta dette må personell fra klinikkene reise ut i kommunene på institusjoner. Begrensinger som at personell ikke skal krysse kommunegrensener hindrer at tjenesten og tilbudet blir like godt i alle kommuner.

NOU-en beskriver på side 338 at nedgangen for pasienter som har vært i kontakt med tannhelsetjenesten har vært på 25 prosent. Prosenten er nok ikke så høy for Troms og Finnmark, men et etterslep på behandling av de prioriterte gruppene vil få konsekvenser med lavere pasientinntekter og et dårligere tilbud til den voksne betalende delen av befolkningen. Dette er kanskje særlig fremtredende i Troms og Finnmark hvor det ikke er etablert et privat tannlegetilbud i store deler av fylket.

Konsekvenser for næring og kompetanse

Troms og Finnmark fylkeskommune slutter seg til beskrivelsen som er gitt i NOU-en, den gir et realistisk bilde av situasjonen som oppstod og som vedvarte.

Av supplerende erfaringer som bør vurderes i det videre, nevner vi at fylkeskommunene har skoler i flere kommuner. Det ville vært til stor hjelp om statsforvalteren i større grad koordinerer informasjon om smittesituasjonen som kommer fra de ulike kommunene til fylkeskommunen som skoleeier.

Troms og Finnmark påpeker at mangelen på regionale utviklingsmidler gjør det vanskelig også under pandemien å sette inn strategisk regionale tiltak.

Konsekvenser for kulturliv, idrett og frivillighet

Troms og Finnmark fylkeskommune har i hele perioden holdt seg godt orientert om konsekvenser av pandemien i de ulike nettverk, som i de frivillige organisasjoner (som idretten, musikk, friluftsliv), kulturinstitusjoner (museer, HT mm), kommunale kulturtjenester som kino, bibliotek mm. Denne kunnskapen har vært aktivt kommunisert til fylkesråd og ikke minst nasjonalt, i møter med kulturdepartement mfl. Dette gjelder også problemstillinger knyttet til om de ulike stimuleringsordningene har truffet godt for aktører i fylket, noe de for øvrig ikke har gjort.

NOU 2021:6 Beskriver til en viss grad hvordan kulturliv, idrett og frivillighet ble særlig hardt rammet av nedstengningen av samfunnet. Den beskriver i mindre grad konsekvensene for kulturliv, idrett og frivillighet, men den sier samtidig at det er for tidlig å konkludere om langsiktige konsekvenser totalt sett.

NOU 2021:6 beskriver ikke fylkeskommunenes rolle ovenfor kulturliv, idrett og frivillighet. Troms og Finnmark fylkeskommune gikk tidlig ut og formidlet at tilskudd for tiltak som ikke ble gjennomført pga pandemien skulle beholdes av aktørene inn kulturliv, idrett og friluftsliv. Dette for å gi en trygghet og vise tillitt, slikt at vi har et rikt kulturliv etter pandemien. Denne holdningen har vært gjennomgående i løpet av pandemien.

NOU 2021:6 beskriver at pandemien har påvirket fylkeskommunenes inntekter og utgifter, men er ikke spesifikk på fylkeskommunens tjenester og virkemidler innen fagområdene kultur, idrett, friluftsliv og frivillighet. Hvordan Troms og Finnmark fylkeskommune har kommunisert ovenfor aktørene og til staten i løpet av pandemien er beskrevet over. For Troms og Finnmark fylkeskommune har pandemien også medført tap av inntekter knyttet til virksomheten med landsdelsmusikerordningen, men i dette har Troms og Finnmark fylkeskommune vært opptatt av at allerede inn-bookede frilansere skulle kunne ha en inntekt og bli prioritert. Honorar ble utbetalt uavhengig av om aktivitet ble gjennomført eller ikke, og Troms og Finnmark fylkeskommune har ikke benyttet seg av force majeure. Dette har også vært førende for hvordan Den Kulturelle skolesekken (DKS) har blitt fulgt opp i perioden. Troms og Finnmark fylkeskommune har gjennomgående vært opptatt av å vise en ansvarlighet ovenfor det frifeltet og små og sårbare miljøer da nasjonale, også da det har vist seg at nasjonale stimuleringsordninger har truffet dårlig.

I forbindelse med møte mellom kulturdepartementet og fylkeskommunene, om gjenåpning av kulturlivet, i april ettersendte fylkesråd Balto sine innspill.

Kulturlivet i Nord-Norge har noen utfordringer som gjør seg tyngre gjeldende enn resten av landet. Vår landsdel er preget av store avstander, spredt demografi, svakt næringsliv, og en stor andel internasjonal samhandling som en sentral del av vårt kulturliv. Stengte grenser har rammet kunst- og kulturproduksjon på tvers i Sápmi, Nordkalotten, Barents og Arktis hardt, og det tar tid å omstille og komme i gang med produksjon og aktivitet som normalt ville foregått på tvers. Full stopp for nasjonalt og internasjonalt reiseliv gir også store konsekvenser både for museene og for store arrangementer ala Midnight Sun Maraton, Riddu Riddu Festivála, Finnmarksløpet, Tromsø Internasjonale Filmfestival, Barents Spektakel og Insomniefestivalen. Med store avstander og spredt bosetting har vi sårbare bransjer. Pre-korona var landsdelen i en god prosess med å bygge bransjekompetanse i alle ledd, for eksempel innen film.

Inntektstap har preget hele feltet i hele landet. En garantiordning for arrangørenes økonomiske risiko, ville gjort feltet i stand til å planlegge for en rik kultursommer, og være klar til å snu seg på femøringen uansett smittesituasjon. Økonomisk risiko må ikke alene falle på arrangørene, med et så usikkert smittelandskap i kombinasjon med tydelige nasjonale oppfordringer om å holde hjulene i gang og skape aktivitet.

Pandemien har skapt en sponsortørke for kulturfeltet i nord. Et næringsliv som allerede før pandemien består av små og mellomstore bedrifter, har begrensede ressurser. Kulturlivet i nord er derfor i større grad avhengig av støtte fra det offentlige, og mange har 60% eller mer offentlig støtte.

Med bortfall av publikum, inntektssvikt og lite eller ingen sponsorstøtte, vil et bortfall av inntil 40% i budsjettene gjøre utgangspunktet for gjenåpningen svært vanskelig. Tiltak for å hjelpe aktørene i gang igjen er nødvendig.

Regjeringen har mulighet til å realisere mer treffsikre kompensasjons- og stimuleringsordninger ved å overføre deler av potten til lokale og regionale myndigheter som sitter tettere på kulturlivet. For eksempel stipend og arrangørstøtte.

Det er en sterk bekymring rundt konsekvenser for idretten og frivilligheten, spesielt med tanke på barn og unge. I Troms og Finnmark eier og drifter idrettslag i større grad egne anlegg sammenlignet med landsgjennomsnittet. Disse idrettslagene må kunne få kompensasjon.

Følgende tiltak ble foreslått:

- Overføre midler til fylkeskommunene for mer treffsikker fordeling av for eksempel stimuleringsmidler til aktivitet og stipendordninger.
- Det er behov for stimuleringsmidler til videre samhandling internasjonalt via digitale flater, slik at samarbeid og prosjekter kan finne nye former i rammen av fortløpende endringer i henhold til stengte grenser og til enhver tid gjeldende smittevern.
- Økte midler til ny kunstproduksjon.
- Vi trenger tilskuddsordninger som tar høyde for merkostnadene når avstand til kompetansen fordyrer all produksjon og arrangementsavvikling.
- Det er behov for ekstraordinære tiltak for å gjenoppbygge kompetanse og bransje til nivået før koronaen, samt for å stimulere til rekruttering til alle leverandørledd i bransjene.
- Kompensasjon for å imøtekomme institusjoner med særlig svakt nær-publikumsgrunnlag.

- Innføre midlertidig garantiordning for arrangørfeltet, spesielt festivalarrangører som ikke får en avklart situasjon å forholde seg til i planleggingen.
- Åpning av kompensasjonsordningene for at aktører med 60% eller mer offentlig støtte kan søke kompensasjon for inntektstap. Kompensasjonsordning for idretten må også på plass.

Pandemien har gjort store endringer i publikums vaner, og hele feltet opplever publikumsflukt. Det er behov for å bygge tillit til trygge opplevelser for at publikum skal vende tilbake til kinoene, teatrene, museene, festivalene, konsertene, fritidsaktivitetene, osv. Det blir behov for ekstra tiltak for å bygge nytt publikum og tiltak for å øke synlighet og tilgjengelighet av kulturtilbud som har ligget nede i lang tid.

Til slutt ønsker Troms og Finnmark fylkeskommune å oppfordre på det sterkeste at alle tiltak og ordninger må opprettholdes så lenge som det eksisterer smittevernsrestriksjoner. Risiko og økonomisk tap som følge av pålagte restriksjoner fra myndighetene, må kompenseres for gjennom hele pandemien.